

การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา : กรณีศึกษา
งานช่างฝีมือพระเบญจิมิน สุตา จากงานพุทธศิลป์วัดหาดนาค ตำบล
สบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

Relay And Creation of Lanna Buddhist Arts: A Case Study of
Handicraft to Phra Benjimin Suta in Wathadnak
Tambon Sop Tia, Chomthong District, Chiang Mai Province

เมธาวี ธรรมชัย¹

พระครูธีรสุตพจน์, พระสถิตย์ โพธิญาโณ¹, อาภากร ปัญโญ¹,
จิตรเทพ ปั่นแก้ว¹

Methawee Thammachai¹

Phrakrutheerasutapojana¹, Phra Sathid Potiyano¹,

Apakorn Panyo¹, Chittatep Pinkaew¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus¹

Corresponding Author, E-mail: a.maewthai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา: กรณีศึกษา
งานช่างฝีมือพระเบญจิมิน สุตา จากงานพุทธศิลป์วัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและพัฒนากิจการของพุทธศิลป์ในล้านนา
2) ศึกษาการสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา ในวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ
อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษา พบว่า

ประวัติและพัฒนากิจการพุทธศิลป์ในล้านนา เริ่มจากการก่อตั้งอาณาจักรล้านนา
พบพุทธศิลป์เชียงแสนคือ พระสิงห์ ต่อมาแคว้นหริภุญชัยพระนางจามเทวีได้กลุ่มช่างฝีมือ
จากเมืองลพบุรีเป็นอิทธิพลการสร้างงานช่างพุทธศิลป์แบบทวารวดี เมืองเชียงใหม่สมัย
พญากือนา พุทธศิลป์ได้รับอิทธิพลจากเมืองสุโขทัย และได้สร้างวัดวออารามเป็นจำนวนมาก

Research Articles

Received: 2019-01-18

Revised: 2019-06-25

Accepted: 2019-06-29

พุทธศิลป์คงมีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก โดยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์และเจ้าขุนมูลนาย ก่อนอาณาจักรล้านนาตกอยู่ใต้อำนาจของพม่า

การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ คือ งานช่างไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูป เรียกว่า “งานช่างพุทธศิลป์” มีความมุ่งหมาย ในการสร้างและฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุสามเณร และบรรดาลูกศิษย์ที่สนใจ เพื่อ 1) เป็นพุทธบูชา 2) เพื่อการศึกษาพุทธศิลป์ 3) เพื่อเอาพุทธศิลป์กลับเข้ามาสู่วัด และทำให้ทราบการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการสร้างและการสืบทอด โดยผ่านการศึกษาทางเลือกหรือการศึกษานอกระบบที่ยังมีอยู่ในแขนงงานช่างพุทธศิลป์ถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา; การศึกษางานฝีมือ

Abstract

This research is Relay and Creation of Lanna Buddhist Arts: A Case Study of Handicraft to Pra.Benjimin Suta in Wathadnak Sop Tia, Chomthong District, Chiang Mai Province. Aims to 1) The purpose is to study the history and development of Buddhist art in Lanna, 2) studies of Relay and Creation of Lanna Buddhist Arts: A Case Study of Handicraft to Pra.Benjimin Suta in Wathadnak Sop Tia, Chomthong District, Chiang Mai Province. The study Found as the following

History and Development of Buddhist art in the Lanna. From the founding of the Lanna Kingdom. Buddhist art is found Chiang Phra Singh. Later region Haripunchai she has Chammadevi craftsmen from downtown. The influence creating jobs Buddhist Dvaravati. Chiang Mai's ancient serpent Kue Na. Buddhist art received influence from downtown. And has built a number of temples. Buddhist art continued with the construction of an additional lot. With the patronage of kings and pretensions. Lanna kingdom before it fell under the jurisdiction of Myanmar.

The studies of Relay and Creation of Lanna Buddhist Arts: A Case Study of Handicraft to Phra Benjimin Suta in Wathadnak Sop Tia,

Chomthong District, Chiang Mai Province Inherited and creating jobs Buddhist art, woodworking is related to Buddhism. Called “technical Buddhist art.” Has a purpose to create jobs and train for the Buddhist monks. Those students who are interested. 1) The Buddha 2) Education 3) Buddhist art to take back to the temple. The study resulted in a succession of jobs Buddhist art of Pra.Benjamin Suta in Wathadnak. Found the following: And saw a succession of Buddhist art in Wathadnak Sop Tia, Chomthong District, Chiang Mai Province is created and inherited Through alternative education or non-formal education is also available in the technical fields of Buddhist art to the present.

Keywords: Relay and Creation of Lanna Buddhist Arts; Study of Handicraft

บทนำ

การสืบทอดพระพุทธศาสนา ในการนำคำสอนไปประพฤติปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงวางเป็นแนวทางไว้ให้แก่พุทธบริษัท เพื่อการเข้าถึงเป้าหมายตามหลักพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน หลังพุทธปรินิพพาน เหล่าพุทธบริษัทต้องการน้อมระลึกถึงพระพุทธคุณของพระองค์ และแสดงความเคารพสักการะบูชา ดังท่านพระอานนท์ทูลถามพระพุทธองค์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 150: 202) พระพุทธองค์ตรัสถึง สังเวชนียสถาน (สมพร ไชยภูมิธรรม, 2543: 18) (คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน เป็นสถานที่ระลึกถึงพระพุทธองค์ภายหลังมีพระสฤปปรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 8 แห่ง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 2 ข้อ 179: 238) เรียกว่า “ธาตุเจดีย์” ซึ่งเป็นสถานที่เคารพสักการะบูชาของพุทธบริษัท สิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า “พุทธสถาน” คงได้รับการดูแลรักษา การทำนุบำรุง และการประดับประดาเพื่อให้เกิดความเลื่อมใส ตามแนวคิดและจินตนาการของพุทธบริษัท ต่อมาก็พัฒนาการมาเป็นงานศิลปกรรมของพระพุทธศาสนา รวมเรียกว่า “พุทธศิลป์ หรือ พุทธศิลปะ” (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2539: 108) “วัด” เป็นสถานที่พบปะและทำกิจกรรมของชุมชน (โชติ กัลยาณมิตร, 2539: 12) กล่าวว่า “ในอดีตนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของสมาคม (ชุมชน การสร้างวัดให้สวยงามตามความเชื่อและตามความนิยมของศิลปะในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน

งานพุทธศิลป์ล้านนา อาณาจักรล้านนา (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2534: 50) และหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ดังปรากฏหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น สลุปที่เก่าแก่ที่สุดคือ สันกู่ ซากวิหารบนดอยสุเทพ ระบุว่า เป็นศิลปะสกุลช่างหริภุญไชย (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2543: 118) หรืองานพุทธศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบเชียงแสนและหริภุญชัย มีหลายแห่งทั้งที่เป็นพระวิหารและเจดีย์ เช่น วัดเจดีย์เหลี่ยม วัดอิก้าง และวัดธาตุน้อย เป็นต้น จนสามารถนำไปสร้างงานช่างทางพุทธศิลป์อันเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้แก่บรรดาพุทธบริษัทและผู้พบเห็น เพื่อเป็นการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ และเป็นการฟื้นฟูงานช่างพุทธศิลป์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “งานช่างพุทธศิลป์” สืบทอดถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาประวัติและพัฒนาการของพุทธศิลป์ในล้านนา
- 2) ศึกษาการสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา ในวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา : กรณีศึกษางานช่างฝีมือพระเบญจมิน สุตา จากงานพุทธศิลป์วัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการศึกษาไว้ ดังนี้คือ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาจากงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ และการสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพุทธศิลป์ พัฒนาพุทธศิลป์ การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาในการการสืบทอดและสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา : กรณีศึกษาวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจาก พระเบญจมิน สุตา และพระภิกษุ สามเณร กลุ่มลูกศิษย์ ที่ร่วมสร้างงานช่างพุทธศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย:

1. การศึกษางานวิจัยเรื่องการสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา : กรณีศึกษางานช่างฝีมือ พระเบญจมิน สุตา จากงานพุทธศิลป์วัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

2. ค้นคว้าจากงานวิจัย หนังสือ เอกสาร วารสาร ที่เกี่ยวข้องกับประวัติ พัฒนาการพุทธศิลป์ การสืบทอด การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้งานช่างพุทธศิลป์

3. การลงพื้นที่ภาคสนาม ร่วมสร้างและสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์พร้อมกับพระภิกษุ – สามเณร และกลุ่มลูกศิษย์ในวัดกรณีศึกษาวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพระเบญจมีน สุตา เป็นครูผู้สอน ซึ่งเหตุผลที่เลือกวัดหาดนาค เพราะข้าพเจ้าสนใจงานช่างพุทธศิลป์ (งานช่างไม้) และต้องการเรียนรู้การสร้างและสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์

4. การสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น เช่น พระครูบุญณกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดหาดนาค พระเบญจมีน สุตา อาจารย์มาลา คำจันทร์ เป็นนามปากกาของ เจริญ มาลาโรจน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2556 เป็นนักเขียนรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) จากเรื่อง เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน อาจารย์บุญรัตน์ ณ วิชัย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องงานไม้ คณะวิชาเครื่องเรือน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ ในหัวข้อ “การสืบทอดและสร้างงานช่างพุทธศิลป์ของพระภิกษุ – สามเณร กลุ่มลูกศิษย์ และความสำคัญของงานช่างพุทธศิลป์”

5. การสรุปและการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาในประเด็นประวัติและพัฒนากุศลศิลป์ล้านนาและการสืบทอดและสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนาในวัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ประวัติสมัยพุทธกาลงานพุทธศิลป์คงยังไม่เกิด ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ล้วนเป็นพระอรหันต์ ถือชีวิตที่เรียบง่าย แต่สถานก่อสร้างได้เกิดขึ้นแล้ว บรรารณถึงการนิพพานของพระอริยสาวก เช่น พระสารีบุตรเถระ พระพาหิยะ ที่พระพุทธร่องค์ทรงให้บรรจจุธิธาตุให้เป็นสถานที่เคารพของพุทธบริษัท พุทธศิลป์ที่เด่นชัดก็คือ การสร้างพระธาตุเจดีย์ 8 แห่ง ที่บรรจพระบรมสารีริกธาตุ ของพระพุทธร่องค์ภายหลังทรงปรินิพพาน ภายหลังได้แบ่งเจดีย์ออกได้ 4 ประเภท คือ ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ รวมถึงการสร้างสถานที่ระลึกถึงพระพุทธร่องค์อีก เรียกว่า สังเวชนียสถาน คือสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงธรรมจักรและปรินิพพาน

ประวัติและพัฒนากุศลศิลป์ในล้านนา เริ่มจากการก่อตั้งอาณาจักรล้านนา ได้มีแคว้นที่สำคัญคือแคว้นโยนกและแคว้นหริภุญชัย โดยแคว้นโยนกหรือที่รู้จักในปัจจุบันคือ เมืองเชียงใหม่ พุทธศิลป์เชียงใหม่โดดเด่น คือ พระสิงห์ ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจาก

พุทธศิลป์แบบคุปตะ ที่ผ่านมาจากพุกาม สดุดท้ายสกุลช่างเชียงแสนพัฒนามาเป็นพุทธศิลป์ของเชียงแสน ระยะเวลาหลังสกุลพระสิงห์ก็ได้รับอิทธิพลจากพุทธศิลป์สุโขทัย ซึ่งเป็นกลุ่มช่างฝีมือเชียงใหม่ คือพระสิงห์สาม ต่อมาแคว้นหริภุญชัย เริ่มจากพระนางจามเทวีมาครองเมืองหริภุญชัย การขึ้นมาของพระนางได้นำพระพุทธศาสนาและกลุ่มช่างฝีมือขึ้นมาด้วย เป็นกลุ่มช่างฝีมือจากเมืองลพบุรี พุทธศิลป์ขณะนั้นเป็นอิทธิพลการสร้างงานช่างพุทธศิลป์แบบทวาราวดี สดุดท้ายได้พัฒนามาเป็นสกุลช่างหริภุญชัย ทั้งนี้พุทธศิลป์เชียงแสนและหริภุญชัยได้เป็นพื้นฐานให้กับกลุ่มช่างฝีมือเชียงใหม่ในการสร้างงานพุทธศิลป์ ตั้งแต่พญามังรายสถาปนา “นพบุรีนครพิงค์เชียงใหม่” ต่อมาสมัยพญากือนา พุทธศิลป์ได้รับอิทธิพลจากเมืองสุโขทัยพร้อมทั้งพระพุทธศาสนา คือ นิกายลังกาวงศ์ พุทธศิลป์ขณะนั้นนิยมแบบสุโขทัย เช่น พระเจดีย์วัดสวนดอกและวัดพระธาตุดอยสุเทพ ต่อมาสมัยพญาติโลกราช พระองค์ทรงนับถือพระพุทธศานานิกายสีหล ที่ภิกษุชาวเชียงใหม่ ลพบุรี มอญ ไปเล่าเรียนจากลังกา แล้วนำเข้ามาเชียงใหม่ พุทธศิลป์ขณะนั้นได้เกิดการ “จำลอง” พุทธศิลป์จากอินเดีย คือนายช่างพุทธศิลป์อัยยาดำพร้าคต ที่เดินทางไปอินเดียและลังกา พร้อมกับพระภิกษุสงฆ์ ได้จำลองวิหารพุทธคยา โลหะปราสาท รัตนบาฬีเจดีย์ มาสร้างไว้ ณ วัดเจ็ดยอด และได้สร้างวัดวואารามเป็นจำนวนมากเช่นกัน พุทธศิลป์คงมีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก โดยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์และเจ้าขุนมูลนาย ช่วงปลายอาณาจักรล้านนา พุทธศิลป์คงหยุดชะงักลง เนื่องจากเพราะสงคราม จนถึงสมัยพระเจ้าเมกุสุทธีวงศ์ อาณาจักรล้านนาตกอยู่ใต้อาณาของพม่า คือสมัยบุเรงนอง พุทธศิลป์ไม่มีการก่อสร้างขึ้นใหม่ พบเพียงแต่การบูรณะปฏิสังขรณ์และธรรมเนียมการก่อสร้างที่พบ เช่น การสร้างรูปสิงห์ (พม่า) รูปหงส์ (มอญ) และการติดกระຈก เรียกว่า แก้วอังวะ ที่ได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน จนถึงสมัยพระยาจำบ้านและพระยาภาวิลละ ได้ร่วมมือกับพระเจ้ากรุงธนบุรี ขับไล่พม่าออกจากล้านนา พุทธศิลป์ขณะนั้น ก็คงไม่มีการก่อสร้างเพิ่ม พบเพียงแต่การบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์ วัดวואารามเป็นการเร่งด่วน ทั้งนี้ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์จากกลุ่มพ่อค้าชาวพม่าที่เข้ามาทำการค้าขายและสัมปทานป่าไม้ ได้สร้างวัดวואาราม บูรณะพระธาตุเจดีย์ต่าง ๆ ด้วยกลุ่มช่างฝีมือชาวพม่า ดังจะพบพุทธศิลป์พม่าในล้านนา เช่น พระเจดีย์ ณ วัดแสนผาง วัดป่าเป้า ต่อมาการสร้างงานพุทธศิลป์ในล้านนา ถูกสร้างตามตามศรัทธาและความชื่นชอบ จะพบจากความหลากหลายของพุทธศิลป์ เช่น รับอิทธิพลจากรัตนโกสินทร์ จะเห็นจากรูปทรงพระวิหารหรืออุโบสถที่สูงขลุ่ด หน้าบันประดับด้วยลายปูนปั้นหรือถูกสร้างตามล้านนาดั้งเดิม เช่น วิหารทรงต่ำ นิยมสร้างด้วยไม้ แต่ปัจจุบันจะเป็นการสร้างที่ผสมผสานกันตามความชื่นชอบและความสวยงาม

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ จากพระเบญจมีน สุตา เป็นการฝึกหัดงานช่างทั้งงานช่างพุทธศิลป์และงานช่างอื่น ๆ ให้กับพระภิกษุ สามเณร ในวัดหาดนาค เพื่อก่อประโยชน์ให้กับพระภิกษุ สามเณร สามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังศึกษาเล่าเรียนออกไป และยังเป็นการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมแซมงานพุทธสถาน วัดหรืออาราม ที่มีอยู่ให้ดีขึ้นจนสามารถใช้งานได้ หรือสามารถสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูงานพุทธศิลป์ที่นับวันจะเริ่มห่างหายไปจากสังคมไทย การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในลักษณะนี้จึงเป็นการสร้าง “ช่างพุทธศิลป์” รุ่นใหม่ขึ้น โดยอาศัยระบบการศึกษาแบบโบราณ คือการศึกษาแบบเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติงานจริงไปด้วย และเป็นระบบการศึกษาภายในวัดที่มีอยู่ในปัจจุบันแต่ก็ทำได้ยากให้ได้รับรู้เรียนรู้การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ ด้วยหวังว่าการฝึกหัดและการสืบทอด

งานช่างพุทธศิลป์จะก่อประโยชน์ให้กับพระภิกษุ สามเณร ในการนำไปประกอบการดำเนินชีวิตและการสร้างสรรค์งานช่างพุทธศิลป์ เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง

พุทธศิลป์ล้านนา ได้รับพื้นฐานทางพุทธศิลป์จากพุทธศิลป์เชียงแสนและพุทธศิลป์หริภุญชัย ทั้งนี้เชียงแสนได้รับพัฒนาการมาจากพุทธศิลป์คุปตะจากอินเดียและหริภุญชัยได้รับพัฒนาการมาจากเมืองลพบุรี เป็นพุทธศิลป์จากทวารวดีและคงมีพุทธศิลป์เขมรผสมเข้ามาด้วย ต่อมาได้รับการพัฒนาการมาเป็นสกุลช่างเชียงใหม่ ทั้งนี้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของล้านนา พุทธศิลป์ล้านนาคงได้รับอิทธิพลทางพุทธศิลป์จากเชียงใหม่ ต่อมานิยมงานพุทธศิลป์แบบผสมผสานกันมากขึ้นตามความนิยมชมชอบ

จุดมุ่งหมายการสร้างและการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ของพระเบญจมีน สุตามีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้และฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ คือ

1. เพื่อเป็นพุทธบูชา คือ งานช่างพุทธศิลป์มีหลากหลายแขนง กลุ่มช่างพุทธศิลป์ได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. เพื่อการศึกษาพุทธศิลป์ งานช่างพุทธศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้น มีหลากหลายรูปแบบและขนาด สร้างขึ้นตามประโยชน์ใช้
3. เพื่อเอาพุทธศิลป์กลับเข้ามาสู่วัด พระเบญจมีน สุตา กล่าวว่า “ต้องการเอางานช่างพุทธศิลป์” กลับเข้ามาสืบทอดและเรียนรู้ภายในวัด โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูสั่งสอน

กระบวนการสืบทอดกระบวนการเรียน การสอนงานช่างพุทธศิลป์

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นการสืบทอดพุทธศิลป์แขนงวิชา

งานช่างไม้ โดยมี พระเบญจมิน สุตา เป็นครูผู้สอน และมีพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด เป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้ คือ

1. ห้องเรียนไม่จำกัด คือ เป็นการเรียนรู้แบบไม่มีการวางแผน ไม่มีการจัดตั้งเป็นห้องเรียน เรียนรู้ไปพร้อมกับการสร้างงาน และสังเกตจากการทำงานร่วมกับพระอาจารย์ผู้สอน

2. เรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน เวลาในการฝึกหัดจะใช้เวลาหลังเลิกเรียน หรือเป็น วันเสาร์ – อาทิตย์

3. ศรัทธามาพร้อมกับแรงจูงใจ การสร้างงานช่างพุทธศิลป์ของพระอาจารย์ผู้สอนที่แสดงออกมาด้วยความสวยงาม ความปราณีต

4. บรรยากาศการเรียนรู้ ในการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นการสร้างงานที่เรียกว่าเรียนไปด้วยและสนุกสนานไปด้วย

อภิปรายผล

การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา

การรับพุทธศาสนามาตั้งแต่ก่อนสมัยสุวรรณภูมิจนถึงสมัยสุวรรณภูมิ อย่างไรก็ตามความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาในดินแดนประเทศไทยที่ยังปรากฏร่องรอย รากเหง้าหรือหลักฐานให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่หลายแห่ง หนึ่งในนั้นที่ได้รับความสนใจมากที่สุดแห่งหนึ่งได้แก่ดินแดนทางตอนเหนือของประเทศไทยหรือที่รู้จักกันในปัจจุบันว่าดินแดนล้านนา

การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ความเจริญของพระพุทธศาสนา ย่อมส่งอิทธิพลต่อกลุ่มชนต่าง ๆ รวมทั้งอาณาจักรที่เกิดขึ้นช่วงนั้นด้วย เช่น อาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย อาณาจักรล้านนาศูนย์กลางอยู่ที่ “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” โดยมีพญามังราย (เม็งราย) เป็นปฐมกษัตริย์ พระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนา งานพุทธศิลป์ล้านนา หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ดังปรากฏหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น สถูปที่เก่าแก่ที่สุดคือ สันกำแพงวิหารบนดอยสุเทพ ระบุว่า เป็นศิลปะสกุลช่างหริภุญไชย (วิสุรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2543: 118) หรืองานพุทธศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบเชียงแสน และหริภุญไชย มีหลายแห่งทั้งที่เป็นพระวิหารและเจดีย์ เช่น วัดเจดีย์เหลี่ยม วัดอิ้งก้าง และวัดธาตุน้อย เป็นต้น

เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการสร้างวัดวาอารามหรือทรงออกผนวช ได้ส่งผลให้เจ้าขุนมูลนายระดับต่าง ๆ เจริญรอยตาม จึงปรากฏหลักฐานว่า มีการสร้างวัดและมีการบวชนาคหลวงสมัยพญาเมืองแก้วจำนวน 1,200 รูป (วิสุรย์

เหลียวรุ่งเรือง, 2543: 118) ดังนั้นลักษณะพุทธศิลป์ของวัดต่าง ๆ จึงได้รับอิทธิพลจากหลายชุมชน ทั้งนี้ยังได้รับการสนับสนุนอุปภัมภ์จากเจ้าขุนมูลนาย จากรายนามชื่อวัดสามารถบ่งบอกถึงระดับของขุนนาง เช่น ขุนนางระดับนายพัน ได้แก่ วัดพันอ้น วัดหมื่นสาร วัดหมื่นกอง (วัดหมื่นเงินกอง) นอกจากนี้ยังมีชุมชนที่เป็นกลุ่มสกุลช่างฝีมือหรือขุนนางระดับต่ำ

ได้พบว่า เมื่อชุมชนมี “วัด” เป็นสถานที่พบปะและทำกิจกรรมของชุมชน ดังศาสตราจารย์โชติ กัลยาณมิตร (โชติ กัลยาณมิตร, 2539: 12) กล่าวว่า “ในอดีตนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของสมาคม ชุมชน การสร้างวัดให้สวยงามตามความเชื่อและตามความนิยมของศิลปะในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เมื่อวัดเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมงานช่างแขนงต่าง ๆ แล้วพระภิกษุ สามเณร และบรรดาลูกศิษย์ผู้สนใจ ก็คงมีฝีมือทางช่างไม่น้อย (พิทยา สายหู, 2542:42) “ครูสอนวิชาต่าง ๆ นี้ได้นอกจากจะเป็นชาวบ้าน บางคนอาจเป็นพระที่วัดซึ่งเคยเป็นช่างหรือหมอทางใดทางหนึ่งมาก่อนบวช หรือมาฝึกฝนวิชาด้วยการปฏิบัติระหว่างบวชจนได้ชื่อว่าเป็นผู้ชำนาญ” ความเป็นช่างฝีมือนั้น เรียกว่า พระช่างหรือชีช่าง ที่มีฝีมือในแขนงงานช่างต่างๆ คงมีจำนวนมาก การจะเป็นผู้สร้างงานพุทธศิลป์ย่อมมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา หรือผ่านการบวชเรียนมา ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่นายช่างหรือสถาปนิก ที่ชาวล้านนามีศัพทเฉพาะว่า สล่า ในอดีตจึงเป็นพระภิกษุสงฆ์เสียส่วนมาก แสดงว่าพระภิกษุที่เป็นช่างฝีมืออยู่แล้วในอดีต เมื่อวัดเป็นที่พบปะสังสรรค์ของชุมชนและเป็นแหล่งให้การศึกษาของชุมชน รวมทั้งการศึกษาสืบทอดงานศิลปะหรือแขนงช่างต่าง ๆ ด้วย ดังมีคำพูดว่า “วัดเป็นผู้สร้างศิลปะและเป็นผู้สืบทอดศิลปะ” (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529:47) หรือ “ชุมชนใดไม่มีวัดชุมชนนั้นไม่มีพัฒนาการในด้านศิลปะ” (โชติ กัลยาณมิตร, 2542: 46)

พระภิกษุยังมีบทบาทต่อชุมชนอีก เช่น เป็นครู เป็นช่าง หมอยา หมอดู หมอเวทมนต์ ตลอดจนเป็นตุลาการตัดสินข้อพิพาทบาดหมางกัน” ในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะช่างขึ้นมาทำหน้าที่แทนบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบทอดการศึกษาวิชาช่างฝีมือและงานช่างศิลปะ เพราะถูกมองว่ามีใช้กิจของสงฆ์ ดังนั้นบทบาทด้านการช่างและงานช่างฝีมือของพระสงฆ์จึงมิได้ถูกส่งเสริมและสนับสนุน ทำให้การสืบทอดงานช่างฝีมือและงานช่างศิลปะ ได้ขาดหายไปจากระบบการศึกษาไทย

วัดหาดนาคร ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ แห่งหนึ่ง ซึ่งมีพระเบญจมิน สุตา เป็นผู้เชี่ยวชาญในงานช่าง พระภิกษุที่ฝึกหัดงานช่างฝีมือทางพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุ สามเณร และกลุ่มลูกศิษย์ที่สนใจภายในวัด เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาฟื้นฟูและสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ขึ้น โดยมีพระอาจารย์ท่านเป็น “ครูผู้สอน” และเป็นผู้ที่มีฝีมือ (แขนงช่างไม้) จะเห็นผลงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏ เช่น ธรรมมาสน์หลวง บุษบก

สัตตภันท์ อาสนะ เป็นต้น การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค มีวิธีการสอนหรือการสืบทอดอย่างไร ที่จะสามารถสร้างความเป็น “ช่างพุทธศิลป์” ให้กับพระภิกษุ สามเณร และกลุ่มลูกศิษย์ที่สนใจ จนสามารถนำไปสร้างงานช่างทางพุทธศิลป์อันเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้แก่บรรดาพุทธบริษัท และผู้พบเห็น เพื่อเป็นการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ และเป็นการฟื้นฟูงานช่างพุทธศิลป์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “งานช่างพุทธศิลป์” และประเด็นในการสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา คือ

1. แนวคิดของพระสงฆ์กับการสร้างงานพุทธศิลป์ในล้านนา ปัจจุบัน

ปัจจุบันได้มี “งานพุทธศิลป์” อยู่แขนงหนึ่งคือ งานช่างไม้ เป็นงานช่างที่เกี่ยวข้องและใช้ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ธรรมมาสน์ปาฏิโมกข์ ธรรมมาสน์หลวงทรงปราสาท บุษบก สัตตภันท์ อาสนะสงฆ์ ตู้เทียนชัย หรือ แว่นตาพระเจ้า ณ วัดหาดนาค เป็นงานพุทธศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยพระสงฆ์ คือ พระเบญจจิน สุตา พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญงานช่างไม้ นอกจากนั้นแล้วยังมีการฝึกหัดงานช่างฝีมือเหล่านี้ให้กับพระภิกษุ สามเณร ลูกศิษย์ภายในวัด ให้เป็นผู้สืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ เพื่อมิให้งานพุทธศิลป์สูญหายไปกับกาลเวลา และเป็นการสร้างช่างพุทธศิลป์รุ่นใหม่ให้มาทดแทนช่างรุ่นเก่า ที่นับวันจะหายาก โดยเฉพาะ “พระช่าง” ผู้ที่มีความรู้ทางงานช่างและสามารถสร้างสรรค์งานช่างพุทธศิลป์

2. จุดมุ่งหมายการสร้างและการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ ภายในวัดหาดนาค มีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุ – สามเณร ลูกศิษย์ภายในวัด คือ

1) เพื่อเป็นพุทธบูชา คือ งานช่างพุทธศิลป์มีหลากหลายแขนง กลุ่มช่างพุทธศิลป์ได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยอาศัยงาน “พุทธศิลป์” เป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลในการเข้าถึงแก่นพุทธธรรม ดังนั้นการสร้างสรรค์ของช่างพุทธศิลป์จึงถ่ายทอดอารมณ์ของช่างพุทธศิลป์ได้มากที่สุด สามารถบ่งบอกถึงความนุ่มนวล อ่อนช้อย ความคงตัว ที่หมายถึง ความสงบ ความสว่าง ตามหลักคำสั่งสอน โดยมีศรัทธา เป็นตัวเชื่อมของการสร้างงานช่างพุทธศิลป์

2) เพื่อการศึกษาพุทธศิลป์ งานช่างพุทธศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้น มีหลากหลายรูปแบบและขนาด สร้างขึ้นตามประโยชน์ใช้สอย การศึกษาพุทธศิลป์จึงเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาว่า สร้างขึ้นเพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร มีรูปแบบอย่างไร หรือสามารถสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ได้หรือไม่ การเรียนรู้ลักษณะนี้ เป็นการสร้างความรู้พื้นฐาน

ให้กับพระภิกษุ สามเณร ลูกศิษย์ภายในวัด ที่มีความสนใจและร่วมฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์

3) เพื่อเอาพุทธศิลป์กลับเข้ามาสู่วัด พระเบญจมิน สุตา กล่าวว่า “ต้องการเอางานช่างพุทธศิลป์” กลับเข้ามาสืบทอดและเรียนรู้ภายในวัด โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูสั่งสอน ทั้งนี้ในอดีตงานช่างพุทธศิลป์แผนกต่าง ๆ จะได้รับการเรียนรู้เฉพาะภายในวัดเท่านั้น ตอนท่านเป็นเด็กวัดและสามเณร ก็ได้รับการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์มาจากวัดเช่นกัน แต่ปัจจุบันงานช่างพุทธศิลป์ได้มาเป็นสินค้าที่ตีความสามารถ ความสวยงาม ความศรัทธาออกเป็น “ราคา” ที่หาซื้อขายกันได้ตามท้องตลาด ดังนั้นความพยายามให้องค์ความรู้ทางช่างพุทธศิลป์ขึ้นในวัด และมีการฝึกหัดให้กับพระภิกษุ สามเณร ลูกศิษย์ภายในวัด จึงเป็นการสืบทอดงานช่างให้คงอยู่กับตลอดไป

3. กระบวนการสืบทอดกระบวนการเรียน การสอนงานช่างพุทธศิลป์

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นการสืบทอดพุทธศิลป์แขนงวิชางานช่างไม้ โดยมี พระเบญจมิน สุตา เป็นครูผู้สอน และมีพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด เป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้ จากการศึกษาพบว่ากระบวนการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค มีกระบวนการสืบทอดดังนี้ คือ

1) ห้องเรียนไม่จำกัด คือ เป็นการเรียนรู้แบบไม่มีการวางแผน ไม่มีการจัดตั้งเป็นห้องเรียน เรียนรู้ไปพร้อมกับการสร้างงาน และสังเกตจากการทำงานร่วมกับพระอาจารย์ผู้สอน

2) เรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน คือ จำนวนพระภิกษุ สามเณร ลูกศิษย์ในวัด มีจำนวนน้อย แต่มีมาจากวัดอื่นๆเพื่อมาเรียนรู้และสืบทอดงาน มีพระภิกษุ สามเณร ที่สนใจและเข้าร่วมฝึกหัดงานช่างไม้แต่ละรุ่นประมาณ 3-5 รูป และจะมีพระภิกษุ สามเณร ที่ร่วมฝึกหัดงานช่างอื่น ๆ อีกส่วนหนึ่ง เช่น ช่างตอ้ง ทั้งต้องกระดาษและแผ่นสังกะสี ช่างแกะสลักไม้ และการปิดทอง ทั้งนี้เวลาในการฝึกหัดจะใช้เวลาหลังเลิกเรียน หรือเป็นวันเสาร์ – อาทิตย์

3) ศรัทธามาพร้อมกับแรงจูงใจ การสร้างงานช่างพุทธศิลป์ของพระอาจารย์ผู้สอนที่แสดงออกมาด้วยความสวยงาม ความปราณีต และบ่งบอกถึงสัญลักษณ์และความหมาย เป็นแรงจูงใจให้กับพระภิกษุ – สามเณร ลูกศิษย์ในวัด มีความอยากเรียนรู้ เพื่อสามารถสร้างสรรค์งานช่างพุทธศิลป์ ดังนั้นความศรัทธาในตัวพระอาจารย์และงานฝีมือ จึงเป็นแรงจูงใจให้มีความสนใจและตั้งใจสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์

4) บรรยากาศการเรียนรู้ ในการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นการสร้างงานที่เรียกว่าเรียนไปด้วยและสนุกไปด้วย เพราะระหว่างสร้างงานนอกจาก

จะเป็นเวลาแห่งการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นเวลาแห่งการพูดคุย สร้างความคุ้นเคย เรียนรู้นิสัยใจคอร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นระหว่างพระภิกษุ – สามเณรด้วยกันเอง หรือระหว่างพระอาจารย์และลูกศิษย์ด้วย

นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่ายังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค คือ

1. ปัจจัยภายใน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของพระภิกษุ – สามเณร ลูกศิษย์ในวัด คือ

1) ความสนใจของพระภิกษุ – สามเณร ลูกศิษย์ในวัด ที่มีต่องานช่างพุทธศิลป์และมีความสนใจอยากเรียนรู้ร่วมกับพระอาจารย์

2) งานฝีมือของพระอาจารย์ ดังที่ทราบพระอาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญงานช่างพุทธศิลป์ ผลงานที่แสดงออกมามีความสวยงาม มีความปราณีต ในผลงานด้านฝีมือของพระอาจารย์ทำให้พระภิกษุ-สามเณร ลูกศิษย์ในวัด สนใจที่จะเข้าร่วมฝึกหัดและสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์

3) บุคลิกที่มีเมตตา โดยลักษณะของพระเบญจจิน สุตา พระอาจารย์เป็นคนใจดี พูดจาไพเราะ มีความเมตตาต่อบุคคลอื่นเสมอ นอกจากนั้นแล้วพระอาจารย์ยังมีความสามารถเล่าเรื่องสั้นในครั้งที่ท่านเฝ้าช่วยให้ลูกศิษย์ฟัง ในเวลาฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ด้วย

4) การชื่นชมและให้กำลังใจจากพระอาจารย์ เมื่อลูกศิษย์สร้างงานสำเร็จแล้ว พระอาจารย์จะให้คำแนะนำและวิธีการพัฒนาผลงานให้แก่ลูกศิษย์เสมอ ทำให้ลูกศิษย์มีความศรัทธารักและเคารพในตัวพระอาจารย์ และมีความมั่นใจในการสร้างงานพุทธศิลป์อยู่เสมอ

จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้พบว่าการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ อันเป็นลักษณะการสืบทอดงานช่างร่วมกับพระอาจารย์ ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับลูกศิษย์เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นพบว่ายังมีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค คือ

2. ปัจจัยภายนอก พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของพระภิกษุ – สามเณร ลูกศิษย์ในวัด คือ

1) อุปกรณ์ – เครื่องมือช่าง การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค ที่ประสบผลสำเร็จพบว่ามีความพร้อมทุกด้าน รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือด้วย รวมถึงการใช้เครื่องมือทั้งเก่าและแบบสมัยใหม่ผสมผสานกันอย่างลงตัว ทำให้การเรียนรู้ไม่ขาดตอน ทำให้คิดและสร้างสรรค์งานได้ตลอดเวลา

2) มิได้กำหนดเป็นมูลค่าในผลงาน ใช้อุดมการณ์ในการสร้างงานด้วยใจ ผลงานต่าง ๆ พระอาจารย์จะถวายไว้กับวัดหาดนาค และวัดที่สนใจมองเห็นคุณค่าในผลงานของวัดหาดนาค

ดังนั้นกระบวนการสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่ต้องการศรัทธา ความใฝ่รู้และต้องการประสบการณ์ในงานพุทธศิลป์ ฝีมือของพระอาจารย์ที่ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ ทำให้ลูกศิษย์มีเจตคติที่ดีและเล็งเห็นคุณค่าในการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ ที่ได้รับการถ่ายทอดในวัดหาดนาค

3. การสืบทอดงานพุทธศิลป์ของ พระเบญจมิน สุตา

การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนาช่างฝีมือของพระเบญจมิน สุตา จากงานพุทธศิลป์วัดหาดนาค ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คือ

1) เริ่มจากผู้สอน จะต้องมีความเชี่ยวชาญ คือ พระเบญจมิน สุตา ที่ท่าน ได้รับการฝึกหัดมาตั้งแต่วัยเด็ก พระอาจารย์ได้พัฒนาฝีมืองานช่างไม้ แขนงงานช่างพุทธศิลป์ ตั้งแต่ก่อนดำรงสมณเพศ จนมีความเชี่ยวชาญ ต่อมาภายหลัง ได้นำพระภิกษุ สามเณร บุรณะซ่อมแซม ศาสนาโบราณศาสนาวัตถุในวัดไม่ว่าจะเป็น พระวิหาร อุโบสถ หอฉัน ศาลาการเปรียญ โดยความที่พระอาจารย์มีความรู้ทางการช่างอยู่แล้วจึงเป็นผู้ออกแบบ กำหนดรูปแบบพุทธศิลป์ บางเวลานำพระภิกษุลงมือก่อสร้างด้วยตนเอง รวมถึงการถ่ายทอดงานช่างไม้ทางพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุ สามเณรที่สนใจ ได้รับการสืบทอดจากพระอาจารย์อีกแขนงหนึ่ง

2) ความสนใจของพระภิกษุ สามเณร และลูกศิษย์ ในวัดหาดนาค การเปิดสอนงานช่างพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุ สามเณร ที่สนใจงานช่างพุทธศิลป์ จากการลงพื้นที่พบว่า มีพระภิกษุ สามเณร และลูกศิษย์ที่สนใจจำนวน 3 รูป 7 คน ที่ฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ร่วมกับพระอาจารย์ก็ยินดีจะสอนให้

3) กระบวนการศึกษา การฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ได้เป็นกระบวนการศึกษาของไทยในอดีต ที่วัดเป็นโรงเรียนของชุมชน เด็กๆ ที่อายุครบก็บวชเป็นพระภิกษุ สามเณร เพื่อรับการศึกษา เจ้าอาวาสหรือพระผู้เชี่ยวชาญเรื่องใดเป็นพิเศษก็จะสอนเรื่องนั้น ๆ ให้ลูกศิษย์ ดังวัดหาดนาค พระอาจารย์เชี่ยวชาญเรื่องงานช่างไม้ก็สอนงานช่างไม้ให้กับลูกศิษย์เช่นกัน อนึ่งการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ยังเป็นกระบวนการศึกษาที่เรียกว่า เรียนตามอัธยาศัย เพราะไม่ได้บังคับแต่อย่างใด

4) อุดมการณ์สืบทอดและอุดมการณ์สร้างงาน พระอาจารย์ได้กล่าวกับผู้ศึกษาว่าต้องการเอางานช่างพุทธศิลป์กลับเข้ามาสู่วัดและกับเข้ามาสู่การศึกษาภายในวัด

อีกครั้ง ซึ่งในการศึกษาในปัจจุบันได้แยกการศึกษาออกจากวัด และทำให้วัดมีบทบาทเพียงเป็นสถานที่ทำบุญและเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร เท่านั้น ดังนั้นการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค จึงเป็นการเปิดห้องเรียนธรรมชาติอีกครั้งหนึ่ง อนึ่งในการสร้างงานช่างพุทธศิลป์พระอาจารย์มิได้มองมูลค่าของงานนั้น ๆ แต่มองเห็นคุณค่าของชิ้นและความหมายที่แสดงออกมาเป็นงานช่างพุทธศิลป์

5) สร้างคุณค่างานพุทธศิลปะ การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาค เป็นการสืบทอดงานพุทธศิลป์เหล่านี้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาและเป็นศาสนวัตถุที่ใช้สอยในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

1) การสร้างงานพุทธศิลป์ เป็นการสร้างเวลาว่างให้เป็นประโยชน์สังคม กล่าวคือ การฝึกหัดงานช่างพุทธ ทั้งนี้เมื่อได้รับการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์แล้วยังสามารถฝึกหัดงานช่างไม้อื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ ทักษะความสามารถเพื่อสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ภายในวัดให้ดำรงอยู่ได้

2) การสร้างงานพุทธศิลป์ เพื่อเป็นการสร้างงานฝีมือทางการช่างพุทธศิลป์ท้องถิ่น ให้กับพระภิกษุ สามเณร และลูกศิษย์ในท้องถิ่นที่สนใจ ทำให้บรรดาลูกศิษย์ได้รับการฝึกหัดงานช่างฝีมือ สามารถสร้างงานพุทธศิลป์ขึ้นในท้องถิ่นตนเอง ทั้งนี้งานช่างพุทธศิลป์เหล่านี้ ได้ห่างหายไปจากล้านนาบ้าง สรรค์สร้างขึ้น เพื่อบอกผ่านคติธรรมหรือเรื่องราวต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ออกมาเป็นงานศิลปะ รวมเรียกว่า งาน

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในวัดหาดนาคได้สร้างประโยชน์ให้กับพระภิกษุ สามเณร เช่น สร้างความรู้ ทักษะทางงานฝีมือทางการช่าง เพื่อเป็นการสร้างงานอาชีพให้กับพระภิกษุ สามเณร เป็นประสบการณ์ ของผู้สอนในช่วงระหว่างการฝึกหัดงานช่าง ได้สร้างวิธีการสร้างงาน การวางแผนในการทำงาน และร่วมกันเผยแผ่พุทธธรรมให้กับพระภิกษุ สามเณรอีกทางหนึ่ง ที่ผ่านงานพุทธศิลป์ จึงเริ่มมีการสืบทอดงานพุทธศิลป์ภายในวัดหาดนาคก่อนถือได้ว่าเป็นการศึกษาภายในวัด ที่มีการศึกษาด้วยการถ่ายทอดโดยตรง อาจารย์ ผู้สอนหรือพระสงฆ์ คือพระเบญจจิน สุตตา กับผู้เรียน หรือพระลูกศิษย์ คือ พระภิกษุ สามเณรที่เข้าร่วมฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์

การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ จากพระเบญจจิน สุตตา เป็นการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ ให้กับพระภิกษุ สามเณร เพื่อสร้าง “ช่างพุทธศิลป์รุ่นใหม่ หรือพระช่าง” ขึ้นภายในวัดหาดนาค และหากภายหลังพระภิกษุ สามเณรสึกลาเพศออกไป ยังสามารถนำไปประกอบอาชีพ ก็ยังการสร้างสรรคงานช่างพุทธศิลป์ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมแซมงานพุทธศิลป์ที่มีอยู่ให้ดีขึ้นจนสามารถใช้งานได้ หรือสร้างสรรคงานพุทธศิลป์ขึ้นมาใหม่ เพื่อ

ให้เป็นสืบทอด การอนุรักษ์และฟื้นฟูงานช่างพุทธศิลป์ ที่นับวันจะเริ่มห่างหายไปจากสังคมไทย การสืบทอดงานช่างพุทธศิลป์ในลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างช่างพุทธศิลป์ขึ้น โดยอาศัยระบบการศึกษาแบบโบราณ คือศึกษาแบบเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติงานจริง และเป็นระบบการศึกษาภายในวัด ที่มีพระภิกษุผู้มีความชำนาญในสาขาวิชาหนึ่ง ๆ ได้ฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุ สามเณร ให้รู้จักวิธีการสร้างงาน จนได้รับการสืบทอดงานช่างนั้น ๆ ด้วยหวังว่าการฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์จะก่อประโยชน์ให้กับพระภิกษุ สามเณร และศฤงคาร คือ กลุ่มลูกศิษย์ ได้การสร้างสรรคงานช่างพุทธศิลป์ เพื่อเป็นการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง

สรุป

การสืบทอดพระพุทธศาสนา ในการนำคำสอนที่เป็นนามธรรมและยังได้สร้างสรรค์วัตถุธรรม คืองานพุทธศิลปะเพื่อสื่อการสอนในยุคต่าง ๆ การสืบทอดและการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ล้านนา คือ งานช่างไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เรียกว่า “งานช่างพุทธศิลป์” มีความมุ่งหมาย ในการสร้างและฝึกหัดงานช่างพุทธศิลป์ให้กับพระภิกษุสามเณร และบรรดาลูกศิษย์ที่สนใจ เพื่อ 1. เป็นพุทธบูชา 2. เพื่อการศึกษาพุทธศิลป์ 3. เพื่อเอาพุทธศิลป์กลับเข้ามาสู่วัด

กระบวนการสืบทอดในวัดหาดนาค เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผู้มีศรัทธา ความใฝ่รู้และต้องการประสบการณ์ในงานพุทธศิลป์ ฝีมือของพระอาจารย์ที่ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ ทำให้เห็นคุณค่าในการสร้างงานช่างพุทธศิลป์ ที่ได้รับการถ่ายทอดในวัดหาดนาค

บรรณานุกรม

- โชติ กัลยาณมิตร. (2539). **สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม. สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2542). **ช่างไทยต่อการสืบทอด.** สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- พัทธา สายหู. (2542). **การศึกษาในวิถีชีวิตไทย.** สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2543). **สถาปัตยกรรมเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). **เมื่อเริ่มการปฏิรูปการศึกษา สมัยรัชกาลที่ 5 – 7.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สมพร ไชยภูมิธรรม. (2543). **ปางพระพุทธรูป.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นธรรม.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2534). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2539). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. ฉบับมุขปาฐะ ภาค 1.** กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.